

מראי מקומות- בבא בתרא ל"ג

(א) **אלא אכבשי' לשר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי-** הק' הרמב"ן, למה עשה כן רק לאחר המעשה, הו"ל לבוא לב"ד כששילמו ימי משכנתא ולטעון כן, ויהי' נאמן במגו (לשיטתו שהי' לו מגו), ויהי' יכול לאכול הפירות מכאן ולהבא עד שנפרע החוב. ותי' דכיון דמייירי דקטנים יתומים היו, אם יאמר דשילמו ימי משכנתא, היו מוציאים אותו ממנו, ולא יהיו נזקקין לו לפרוע חובו עד שיגדלו, ואז לכשיגדלו שוב אין לו מגו. ועוד תי' ע"פ שי' הגאונים דמלוה על המשכון צריך שבועה, דכיון דמוציא ממון מחבירו אינו נפרע בלא שבועה, אבל לאחר שכבר אכל, אז אינו מוציא מחבירו, ואז יהי' נאמן אפי' בלא שבועה.

(ג) **דמגו דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי-** הק' תוס', מה הי' רוצה רבא בר שרשום להרויח, הרי אפי' אם הי' אומר לקוחה היא בידי הי' צריך לישבע שבועת היסת, ואם כל מה שעשה כן הוא כדי להפטר משבועה, הרי מ"מ יהי' חייב, ולא הרויח כלום. ותי' דבאמת לא יהי' חייב שבועת היסת, שהרי לא היו היתומין טוענין ברי אלא שמא. והרא"ש (י"ז) כ' דמה שעשה כן הוא משום דכיון דממ"נ יהי' צריך לישבע, הי' עדיף לו לטעון עכשיו לקוחה היא בידו ולגבות מיד, ואף בשבועה, ולא להיות צריך להמתין עד לאחר שיגדלו, דגם אז יהי' צריך שבועה, ולא ירויח כלום ע"י ההמתנה (ותוס' פי' לשיטתו בתוס' לעיל ד"ה אמור דלא הי' מקפיד על ההמתנה כלל, רק על השבועה).

(ב) **אמור רבנן הבא ליפרע וכו'- העיר תוס',** הא אפי' בשבועה אינו יכול לגבות עד שיתגדלו, וא"כ איך הי' יכול רבא בר שרשום לגבות מהיתומים. והוכיח מזה דס"ל כר' הונא ברי' דר' יהושע, דטעם דאין גובין מן היתומין הוא משום חשש צררי, והי' יודע בעצמו שלא היו צררי אצלו, וא"כ שוב אין שום חשש, ויכול לגבות אף מיתומים. דאם ס"ל כר"פ, דטעם דאין גובין מיתומים קטנים הוא משום דלאו בני מיעבד מצוה נינהו, א"כ מה מהני המגו דילי', הרי סכ"ס אינו יכול לגבות מהם. **אבל** לשי' הרשב"ם הדרה קו' תוס' לדוכתי', שהרי הרשב"ם מפרש הסוגיא לפי ר' פפא. וצידד בחי' ר' נחום (קס"ג) דהך טעמא דלאו בני מיעבד מצוה נינהו הוא רק לענין דאין ב"ד יורדין לנכסי יתומין, אבל המלוה בעצמו שפיר יכול לגבות חובו, וא"כ שפיר הי' יכול רבא בר שרשום לגבות חובו

(ד) **דמגו דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי-** מבואר מתוס' שהבאנו לעיל דע"י המגו הי' רוצה לפטור עצמו מהשבועה. וע' בקהלות יעקב (כ"ד, א', ד"ה ואמנם), שהק' מכאן לשי' הר"י מיגש דס"ל דמגו לא מהני לאפטורי משבועה. ותי' דהא דהבא ליפרע מנכסי יתומים צריך לישבע, אינו אלא כשבא להוציא מן היתומים, אבל בדבר שהוא מוחזק בה, אי"ז בגדר הבא ליפרע מנכסי יתומים. ומה דצריך להמגו, היינו רק שיהי' נחשב שהוא בחזקתו, אבל אין הביאור דהמגו "פוטרו" משבועה, אלא דהמגו עושהו בחזקתו וממילא אין שום מחייב שבועה (ושוב הביא דמבואר כע"ז בביאור הגר"א [ע"ב, קע"ט], דכיון דהי' מוחזק על הפירות, לכן לא הי' חייב שבועה). ולפי מה שהבאנו מדברי הרא"ש, דבאמת לא הי' פטור שבועה ע"י המגו שלו, לכאור' לק"מ.

מהם [ואולי מיושב לפ"ז קו' הרמב"ן דלעיל, למה לא בא מכה המגו מעיקרא. דאז אולי לא יהי' ב"ד יכולים לפסוק לו שיכול להשאר הקרקע אצלו, וצ"ע]. וע"ע בפורת יוסף על תוס', דכ' ליישב שי' הרשב"ם, דכל הדין הוא דאין כופין היתומים על המצוה, אבל אם כבר הוא תפוס בידו, אז שפיר י"ל דיכול לגבות ממנה [ויש לעי' בזה, האם יכולין לומר כן גם לגבי הפירות דעדיין לא גדלי, האם זה נחשב דכבר נתפסים הם אצלו כיון דהקרקע הוא אצלו, וצ"ע].

(ה) **א"ל לקוחה היא בידי לא מצית אמרת- פי' רשב"ם** דאינו יכול לומר לקוחה היא בידו, משום דהקול דארעא דיתמי הוא הו"ל כמחאה, וא"כ הו"ל לזיהר בשטרא. והק' בחי' ר' נחום (קנ"ט), הא כ' הרשב"ם בתחלת הסוגיא דמייירי שיש עדים שהי' משכון, וא"כ לכאור' פשוט שאין יכול לעשות חזקה, דהא

בכה"ג, היינו משום דהפירות הם תולדה מהקרקע, ובכה"ג לא אמרי' פלגי'. וכ' דזהו כמו ע"א שאמר מת בעלה, דאמרי' דגם גובה כתובתה משום מדרש כתובה, שהרי גביית כתובה הוא תולדה מההיתר נישואין, וא"כ אין שייך לומר פלגי' בזה. וע"ש שאכן נתקשה בדעת ר' חסדא, מהו החילוק בין זה למדרש כתובה, ע"ש מש"כ בזה.

ז) אמאן קא סמיך מר, אהאי, הא קאמר דאנא

מקרבנא טפי- ע' רשב"ם, ומבואר דגרס דאמר דחזר והודה לר' אידי דר' אידי הי' קרוב טפי. וא"כ דברי הגמ' תמוהין, הרי הודה לו, וא"כ ודאי צריך להחזיר הפירות, ומה לי דמעיקרא הי' טוען שהיו שלו. וע' **בצפנת פענח** (נערה ובתולה א', א'), דכ' דמח' אמוראים הוא בביאור הא דהודאת בע"ד מחייבתו, דאביי ורבא ס"ל דהוי בתורת נאמנות, דנאמן ע"ע כק' עדים, וכיון דנאמן על עצמו לומר דר' אידי הי' קרוב טפי, א"כ גם לענין העבר נאמן, וחייב לשלם. אבל ר' חסדא ס"ל דהנאמנות מהני בגדר התחייבות, ורק לגבי מכאן ולהבא, דהיינו לענין בעלות הקרקע, הודאתו מחייבו. אבל לענין חיוב הפירות שאכל, כיון דעד כאן הי' אומר שהוא קרוב טפי, א"כ אין הודאתו מהני

לחייבו ע"ז [ועדיין צ"ע, דלמה אין הודאתו מחייבתו דצריך מכאן לשלם על מה שהודה שאכל, הרי לכאור' נכלל בהודאתו הוא דאכל פירות שלא היו שלו, וכמו דאם א' מודה לחבירו דהויקו אתמול, דודאי חייב לשלם עכשיו, ה"ה הכא, וצ"ע].

והחתם
סופר ביאר דסבר הקרוב אחר דכיון דכבר זכה ע"י אלים גבר, ממילא מייאש ר' אידי, ולכן קנה הקרוב הקרקע והפירות. אבל א"ר חסדא דקרקע אינו נקנה ביאוש, אבל עכ"פ הפירות היו נקנין ביאוש, וחולק אביי ורבא ע"ז [ולא ביאר מהו המח', ואולי ס"ל דלא הי' יאוש כלל. אולם צ"ע דעת ר' חסדא, הרי לכאור' באיסורא אתא לידו, וא"כ מה מהני היאוש, וצ"ע]. וע"ע בחי' ר' נחום (קע"א) דביאר באו"א, דעכשיו לא חזר הקרוב אחר לגמרי, אלא עכשיו אינו טוען אלא בטענת שמא שהוא הקרוב יותר. והמח' הוא אם עכשיו דטוען שמא, האם נתבטל הכדא"ג למפרע, וממילא צריך גם להחזיר הפירות, או דלמא כלפי אותו זמן לא בטל הפסק, וממילא הפירות שאכל ע"פ הדין כדא"ג אכל, וע"ע מה שביאר בזה.

בתחלה ירד לקרקע שלא בתורת מקח, ובכה"ג כ' תוס' (ד"ה אכבשי') דלא שייך להחזיק, ולכן כ' תוס' שהי' צריך לכבוש שטר משכנתא, דאם הי' ידוע שירד בתורת משכון לא הי' יכול להחזיק. **והוכיח ר'** נחום מזה דהרשב"ם חולק על תוס' בזה, וס"ל שגם בגוונא דידעי' שהמחזיק ירד לקרקע שלא בתורת מקח, מ"מ שייך בה חזקה. וביאר דתוס' ס"ל דמה דהחזקה לא מהני בכה"ג אינה מוכיחה בעלותו בכלל, ואף דלכאור' יש כאן ההוכחה במה דלא מיחה המרי קמא, אבל כיון דהחזקה עצמה אינה מוכיחה בעלותו, א"כ חזקה כזו לא מהני. ולפ"ז שפיר מובן למה הרשב"ם חולק ע"ז, דהרשב"ם ס"ל דכיון דסכ"ס יש כאן ראוי דמדלא מיחה, שפיר הוי חזקה. אולם הק' דמה יענה הרשב"ם לראיית תוס' מהא דהי' צריך לכבוש שטר משכנתא, הרי לכאור' זה ראוי ברורה דאם אנו יודעים איך ירד לקרקע דאינו יכול להחזיק, ולפי הרשב"ם הרי יש לנו עדים איך ירד לקרקע, והניח בצ"ע.

ו) לסוף אודי לי, וכי- לגירסת תוס', לא הודה

לו אלא שהי' שלו, ולא שהוא קרוב טפי, ועפ"ז ביאר תוס' דהי' כוונת הקרוב ליתן לר' אידי במתנה, ולא דבאמת מודה דר' אידי קרוב טפי, ולכן שפיר אמרי' שלא הי' ר' אידי יכול לגבות הפירות למפרע. ועוד הביא מר"ח דגרס דלבסוף אייתי סהדי דאיהו קרוב, דהיינו דר' אידי הביא עדים שהוא קרוב, וא"כ נמצא שהוא ודאי והאחר ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי. אבל לגבי הפירות אמר ר' חסדא דיש להקרוב מגו, דהי' יכול לומר דלא אכל פירות כ"כ, ולכן נאמן כלפי הפירות לומר דשלו הי'.

והעיר הקובץ שעורים (קמ"ד), איך שייך לחלק הקרקע מהפירות, הרי אם יש לו נאמנות כלפי הפירות שהם שלו, א"כ ממילא נאמן גם על הקרקע. וביאר דאם אמרי' דכח של מגו אינו הוכחה דטוען אמת, אלא שיש לו כח הנאמנות של הטענה האחרת, א"כ שפיר שייך פלגי' נאמנות כאן, דנאמן כלפי הפירות ולא כלפי הקרקע. ולפרש סברת אביי ורבא, דחולקים על ר' חסדא, כ' בקו"ש (ח"ב, סי' ב' אות י"ג) דמה דס"ל דלא אמרי' פלגינן

הפירות שכבר אכל בסברא דלא חציף (והעיר השער משפט [קמ"ו, סוס"ק ג'] דתוס' בעמוד א' ד"ה ה"ג כ' דכיון דהקרקע יוצא מתחת ידו, גם הפירות מוציאים מידו, וא"כ מהו קו' הגמ' שיהי' נאמן לגבי הפירות. ותי' או דקו' הגמ' הוא לפי ר' חסדא דלא ס"ל כסברא זו דאביי ורבא, או דזהו גופא תי' הגמ' כאן, דכיון דכלפי הקרקע אינו נאמן משום הא דאחוי שטרך, ממילא גם מוציאים הפירות מידו). אולם הרמב"ן כ' על פירוש זה דלאו דוקא הוא, "אלא ארעא נמי, כיון דאיהו מוחזק בגוה, ליהמני' ואוקומה היכא

דקיימא" [וזה א"ש טפי בסברת הרמ"ה שהבאנו לעיל בביאור הא דאין לו הפירות מכאן ולהבא, דהיינו משום דאינו המוחזק בהם, וא"כ שפיר הק' הגמ' לענין קרקע, דעכ"פ הוא קיים עכשיו בקרקע].

(ח) א"ר חסדא מה לו לשקר- ע' ברשב"א לעיל (לא). דהק' על רבה שם דס"ל כן, האם לא ס"ל דמגו במקום עדים לא אמרי', ע"ש שהבאנו דבריו, ושייכים כאן לדברי ר' חסדא כאן.

(ט) הדרא ארעא והדרי פירי- כ' הרשב"ם דזהו רק היכא שיש עדים שאכל פירות, אבל אי ליכא סהדי, כי אם ע"י הודאת פיו שאכל פירות, אז נאמן בשבועת היסת על הפירות דלקחם ממנו, דהא יש לו מגו דיכול לומר לא אכלתי פירות כי אם מעט, א"כ כי אמר דאכלתי הרבה ומדידי אכלתי, ג"כ נאמן. וע' בש"ך (חו"מ קל"ט, ה') דכ' דמשמע מדברי הרשב"ם דחולק אמש"כ תוס' בעמוד א' (ד"ה ה"ג), דכ' דסברת אביי ורבא הוא דכיון דהקרקע יוצא מתחת ידו, גם הפירות יוצאים מתחת ידו, ומגו לא יועיל לזה, ומשמע דהרשב"ם ס"ל דבכה"ג דאית לי' מגו יהי' נאמן על הפירות.

(י) לא חציף איניש למיכל פירי דלאו דילי- כ' הרשב"ם דמיהו מכאן ולהבא אינו אוכל, דא"כ כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו, וכו'. ולכאור' הדברים צ"ב, אם באמת אמרי' דלא חציף, וכו', א"כ מהו החשש דכל אדם וכו', לימא לא חציף וא"כ ודאי יכול לירד אף לכתחלה. וכ' הנ"י (יז: בדפיו) דהביאור הוא דכל הסברא דלא חציף מיוסד אהא דיכול בעל השדה להוציאו מכאן ולהבא, דכיון דאם יהי' שם יכול להוציאו בעל הבית, ומ"מ ירד ואכל, אמרי' דלא חציף ונאמן. אבל אם לא יהי' בעל השדה יכול להוציאו מכאן ולהבא, א"כ אי"ז חוצפא כ"כ, ולא יהי' ראי' לכלום במה שירד. וביד רמה (ס"ט) אי' סברא אחרת, דלא אמרי' לא חציף וכו' א"כ הוא ג"כ המוחזק, דכבר אכל הפירות, אבל כנגד המוחזקות של הבעלים, בזה לא אמרי' לא חציף וכו'.

(יא) א"ה, אפי' ארעא נמי- כ' תוס' דלא הי' קו' הגמ' על הקרקע עצמו, שהרי הקרקע לא עדיף מפירות מכאן ולהבא, וכמו דלא אמרי' לא חציף לגבי פירות מכאן ולהבא, כן לענין הקרקע. אלא קו' הגמ' הוא דאם טען על הקרקע דשלו הוא, צריך להיות נאמן על